

Müzeyi Kim Kurar?

Kültür Bakanlığı, Belediyeler ve Özel Koleksiyonerler ile Müze Sergi İşleri ve Müze Tasarım Süreçleri

Elif Çiğdem Artan, Genç Sanat, Temmuz-Ağustos-2016

Müze tasarımı söz konusu olduğunda sadece mimarların isimlerinin öne çıkması şüphesiz bütün dünyada eski. Bugün yeni bir müzenin kuruluş haberi de yine mimarının ismi öne çıkartılarak hazırlanan duyurularla paylaşılıyor. Bu müzeler, bir anlamda da, mimarların farklı coğrafyalarda bulunan çeşitli kentlere kişisel imzaları olarak değerlendiriliyor. Öyle ki bazı müzelerde, müze binasının maketi bizatihi bir teşhir nesnesine dönüşmüş durumda ve müze ziyaretinin başlangıç noktasına yerleştirilen bir vitrin içinde sergileniyor. Ziyaretçilerin mimara zorunlu saygı duruşu. Bir kutsa(n)ma vitrini. Müzecilikte mimariyi öne çıkaran bu yaklaşımın, temel bir algı yanıltmasına sebep olduğunu düşünüyorum; sanki bir müze sadece bina tasarımdan oluşuyormuş ve de teşhirde yer alan nesnelere koleksiyondan çıkıp vitrinlere kendi kendilerine yerleşiyorlarmış gibi.

Bir müzenin esas bileşenleri koleksiyonu ve ziyaretçileridir. Bu iki unsur, küratörün ve/veya müzebilimcinin kurguladığı bir hikâyenin etrafında ve belirlediği dolaşım rotasında bir araya gelir. Dolayısıyla müzelerde ve sergilerde asıl olan büyüleyici mimari sunumlar değil, anlatılan hikâyedir. Müzecilik, hikâyenin tamamlayıcı unsuru olan mekân algısının yaratılması noktasında mimariden yararlanırken, mimaride anlatının kurgusunun da yine mimarlar tarafından tasarlandığını görebiliyoruz. Bu noktada da müzelere mimari yaklaşım ile müzebilim arasında büyük bir fark olduğunu söyleyebiliriz; ziyaretçi pratiklerine bakış açısı.

Bugün ülkemizde de birbiri ardına yenilenen ve de yeni açılan müzeler varken, mimarlık ve müzebilim arasındaki bu ilişkiyi Müze Sergi İşleri'nin iki kurucu ortağı, küratör Deniz Koç ve müzebilimci Yeşim Kartal ile birlikte konuştuk: Bir müzeyi kim kurar? Kültür Bakanlığı projelerinin ihale süreçlerinden içerik geliştirmeye, proje bütçelerinden piyasadaki aktörlere

uzanan bir perspektifte, Türkiye'nin güncel müzecilik durumunu değerlendirdik.

Deniz, sen Adalar Müzesi'nde küratör olarak çalışıyordun ve Yeşim, sen de SEKA Kâğıt Müzesi projesinde danışmanlık yapıyordun. Düzenli bir kurum yapısının içinden ayrılıp ya da onlara ek olarak sıfırdan müze kurmak üzere Müze Sergi İşleri'nde bir araya gelmeye nasıl karar verdiniz?

Deniz Koç: Adalar Müzesi kurucu küratörlüğü öncesinde Tarih Vakfı ile birlikte yürüttüğüm birçok müze projesi oldu. Bu projeler de sıfırdan müze kuruluşu için planlama, tasarım, içerik geliştirme aşamalarını kapsıyordu. Aslında müzeciliğe başlamam 2005 yılında Tarih Vakfı'nın İstanbul Kent Müzesi ve Antalya Kent Müzesi çalışmaları ile oldu. Adalar Müzesi apayrı bir deneyimdi benim için. İsminden başlayarak bir müzenin kuruluşunu planlamak işin en keyifli tarafı. Bir tarafta müzenin senaryosu ve sunum medyalarını çalışırken diğer taraftan müze ziyaretçisi, gönüllü geliştirme ve diğer kurumsal alt yapı, işletme detayları ile eş zamanlı haşır neşir olmak benim çok sevdiğim çoklu çalışma ortamını sağlıyor. Farklı disiplinleri paralel çalışmalarla biraraya getirmek müthiş bir şey. Yeşim ile şirketi kurma öncesinde yaptığımız sohbetler müze kuruluş süreçlerinde bilinen ve uygulanan ezberi nasıl bozarız ve sivil toplum, üniversite, devlet, özel sermaye, uzmanlar, gönüllüler zincirini nasıl devreye sokarız üzerine odaklanıyordu. Şirketleşme nedenlerimizin başında kişisel tarihlerimizden getirdiğimiz farklı deneyimlerin müze planlama potasında toparlanması isteği vardı diyebilirim.

Yeşim Kartaler: Benim de müze gezme merakından bir müzeyi tüm süreçleriyle planlama ve kuruluş süreçlerini yürütmeye başlamam, Müzecilik Yüksek Lisansı Programı'nda öğrenciliğim sırasında başladı. İlk olarak Santral İstanbul'un kuruluş sürecinde daha sonra Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi kurum tarihi müzesi projelerinde çalıştım. Dolayısıyla aslında tezimi tamamladığımda bir müzeyi de fikir aşamasından başlayarak, mekânda ziyaretçi akışı, koleksiyon yönetimi ve sergileme tasarımının tüm aşamalarını pratik olarak da deneyimlemiştim. Daha sonra İstanbul 2010 Kültür Başkenti

Ajansı sırasında Kültürel Miras ve Müzeler projelerinde kamu ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte birçok müze projesi yürüttük. Deniz'le profesyonel olarak tanışmamız da bu süreçte Adalar Vakfı ile yürütülen Adalar Müzesi projesi ile oldu. Daha sonra kısa bir süre sonra açılacak olan Seka Kağıt Müzesi projesinin danışmanlığını yapmaya başladım. Bu projeyi yürütürken eş zamanlı olarak Deniz'e ve bana sergileme tasarımı, müze danışmanlığı talepleri gelmeye başladı ve biz ayrı ayrı edindiğimiz deneyimleri birleştirmeye karar verdik. Ağırlıklı olarak da kamu kurumları, bakanlıklar ve belediye projeleriyle işe başladık.

Küratör ve mzebilimci olarak nasıl bir ilişkiniz oldu Kültür Bakanlığı'yla?

Deniz Koç: Herhangi bir müze veya benzeri yapıda küratörlük ya da yöneticilik yapmakla, kendi şirketin adına ve bir şekilde kontratlara bağlı olarak sipariş edilen bir müzeyi bürokratik mekanizmalar içerisinde vcudaya getirmek arasında büyük bir fark var. Çalışmanın metodolojisi, aygıtları ve içeriğinde bir fark yok elbette. İşin akışı ve teslim, rapor mekanizmaları tümüyle farklı. Kültür Bakanlığı farklı uzmanların bir arada olduğu, ülke çapında sayısız projeyi kelime kelime takip edip yöneten oldukça geniş bir müze ekibine sahip. Kesinlikle içini iyi bilen ve titiz bir ekip karşımızda. En önemlisi de kıyaslama yapma imknları olması. Bakanlık müze projelerine merkezi bir gözle bakabiliyor. Bölgesel planlama, temaların dağıtılması, müzelerin birbirini tekrar etmemesi, her birine ayrı bir işlev kazandırılması gibi tartışmalar projelerin merkezinde duruyor ve çok canlı yürütülen tartışma konuları bunlar.

İlişkinin formu ise yasal prosedürlere göre şkilleniyor. Her projenin kendine özgü dinamikleri, bileşenleri olabiliyor. Ancak nihayetinde teslim formatları belli.

Bir de elbette projelerin uygulama bütçelerinin hesaplı, kuruluş sonrası öngörülen işletme bütçelerinin de yine ekonomik olması gerekiyor. Müze tasarlarırken hayallerimize bir sınır koymuyoruz. nce bütçelerden bağımsız hayal ediyoruz, ilgili yönetici ve uzmanlarla bunları enine boyuna günlerce

tartışıyoruz. Ardından en ekonomik, estetik, konforlu ve aynı zamanda uygulanabilir çözümlerde karar kılıyoruz. Nihayetinde projenin işvereni hangi kurum ve kişi ise proje onların hayalleri ve beklentileri ile de şekilleniyor. Bu noktada müzenin nasıl bir yer olması gerektiğini bilen insanlarla çalışmak en güzeli.

Adalar Müzesi'ni burada bir kez daha örnek vermek isterim, müzenin kurucusu ve yöneticisi Adalar Vakfı yani bir sivil toplum kuruluşu. Bu yapı müzeye daha bağımsız ve hızlı karar alabilme imkânı veriyor. Müze'nin çalışma başlıkları esasında neredeyse İstanbul kent müzesi kadar geniş. Sergi temalarını müzenin ulaştığı arşivler, Adalar'ın gündemi, müzenin kalıcı sergi temalarının genişleme alanları belirliyor. Diğer bir avantaj ise Adalar için neredeyse tüm varlıkları ile gönüllü çalışan onlarca uzman, yazar, sanatçı, bilim adamı olması. Kent müzeleri kuruluş süreçlerinin büyük şansı kentliler ile kurduğu katılımcı işbirliği ortamları oluyor.

Bir diğer örnek alışveriş merkezleri veya kapı girişinden elde edilecek gelirin planlama esnasında masanın üzerinde önemli bir konu olarak durduğu mekânlarda sergi yapmak olabilir. Bu pencere ise tümüyle başka bir yere açılıyor. Bu tarafı bizi çok zorluyor. Müze yaklaşımımızı içeriğin sergilendiği dış kabuğun kâr ilişkisinden bağımsızlaştırarak korumak, tüm enerjimizle ucuz veya pahalı, ücretli veya serbest giriş olmasından bağımsız ziyaretçi için en heyecan verici, çekici ortamı kurgulamak istiyoruz. Bir yandan da Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği'nden gelen, dernekte de gerçekleştirmeye çalıştığımız misyonları devrede tutmak, ilişkide olduğumuz ve iş yaptığımız çevrelerin gündeminde müzecilik etik konularını açık tutmaya çalışıyoruz.

Ekstra raporlar veriyoruz mesela, bunlar çok şaşırtıcı olabiliyor müşteri için. Bize, alın teşhir tanziminizi yapın ve teslim edin denilen bir işte, iş listelerimizde hiç olmayan detayları, yönlendirme ve raporları da veriyoruz. Çünkü biz yaptığımız işe teşhir-tanzim demiyoruz. Müze senaryosunu sadece bir vitrinleme çalışması olarak görmediğimiz için mücadelenin büyük tarafı burada dönüyor.

Burada mücadele derken, işin nasıl yapılacağına dair muhatapla verdiğiniz bir mücadele mi? Bir anlamda onları da yönetiyorsunuz aslında, süreç böyle ilerleyecek diye.

Yeşim Kartaler: Bakanlıklar, Belediyeler ve özel koleksiyonerler gibi çok farklı yelpazede müze projeleri yaptık, yapıyoruz. Bu projelerde işi ve onay mekanizmalarını sırasına uygun olarak ilerletmekte ısrarcı oluyoruz diyebilirim. Bir müze projesi işinde zaman zaman proje sahibinin hızlıca tasarımı görmek isteme eğilimi olabiliyor. Sürelerin gerçekten projenin hakkını verebileceğimiz yeterlilikte olması ve onay mekanizmalarının doğru yönetilmesini sağlamaya çalışıyoruz. Senaryo onaylanmadan tasarım aşamasına başlamıyoruz. Örneğin, Kültür Bakanlığı'na hazırladığımız Çanakkale Savaşı Tarih Müzesi. İlk sunuma sadece müze senaryosu ile gittik. İşin sonunda teslim edilen dosyada bir müzenin kurumsal kimlik çalışmasından başlayarak, etiketlerinden, depo tasarımına, objelerin önleyici koruma raporlarına kadar tüm detayları yer alıyordu. Böylece müzenin tasarımının uygulama aşamasında herhangi bir muğlaklığa yer kalmıyor. Biz mimari olarak da çok detaylı bir dosya teslim ediyoruz. Hatta ilk kez bu kadar detaylı bir çalışma gördük cümlesi de kuruldu bizim projeler için.

Bunu ilk defa görüyorum dediğinde Kültür Bakanlığı, böylesine iyi hazırlanmış bir dosyadan mı, yoksa sürecin böyle işlemiş olmasından mı bahsediyor?

Deniz Koç: Firma olarak müze yapım sürecini yönetme ve içerik geliştirme modellerimizin çalıştığımız kurumları şaşırtacak kadar farklı olduğunu gördük. Müze bizim çok değer verdiğimiz bir bütün. İşletme mekanizmalarını da düşünerek, envanterinden, depo standartlarına kadar özenle çalışıyoruz.

Bize sipariş şöyle geliyor aslında, X müzesinin teşhir tanzimi. Bu kapsamda son yıllarda ihale şartname içerikleri de giderek detaylandırılmaya başladı. Müze senaryosu konusu doğru terminoloji ile şartnamelere de girdi. Hatta senaryo, müze bölümlerinin interaktif uygulamalarının bütün detaylarıyla yazılması, enstalasyonların çizilmesi falan gibi detaylarla çıkmaya başladı. Bu

iyi bir şey aslında. Bizim açımızdan da. Genelin iş yükünü katlasa da, biz memnunuz halimizden. Bunda bir katkımız olduğunu da bilmek güzel.

Müze kurmak çok detaylı ve özverili bir çalışma bütünü, işlerin doğru tanımları ile kalem kalem ortaya çıkması, senin onlara verdiğin işin değerini de ortaya koyuyor. Müzecilik alanında bağımsız uzmanlar, danışmanlar vs. nezdinde düşünecek olursak, kimse işi tek başına yapamaz hale geliyor bu noktada. Uzmanla çalışmak zorundasın. Her işin uzmanlığını bünyende bulundurmamak zorundasın. Dolayısı ile ben yaptım oldu, tasarımı da yaparım, iki satır senaryo yazarım, metinleri de editörden geçirip işi bitiririm döneminin geçtiğini düşünüyorum.

Nasıl bir ekip gerekiyor?

Deniz Koç: Küratör olmazsa olmaz. Mimar mutlaka gerekiyor. Araştırmacı, metin yazarı. Editör. Koleksiyon uzmanı. Müzecilik uzmanı zaten kadroda olması lâzım. Bir şekilde pedagoğ bulundurmamak zorundasın. 3D tasarımcı olmak zorunda. Restoratör, konservasyon uzmanı danışmanlar arasında yer almalı. Vitrin sistemlerini çalışan endüstri tasarımcısıyla temas edilmeli. Aydınlatma tasarımcısı, depo uzmanı projenin bir aşamasına dahil olmalı. Projenin temasına göre tarihçi, sanat tarihçisi, sanatçı, arkeolog, bir içerik danışmanı devrede olmalı.

Bu saydığım uzmanlıkların hepsi bizim bütün projelerimizde tam kadro var. Şimdi diyeceksin, o verilen bütçelerle bunu nasıl karşılıyorsunuz? Karşılıyamıyoruz aslında. Dolayısıyla biz Müze Sergi İşleri olarak yaptığımız işlerden henüz kâr edemiyoruz. Sadece kurumsal olarak var oluyoruz. Şirketi ayakta tutmaya çalışıyoruz. Müze Sergi İşleri'nin bir misyonu olduğunu düşünüyoruz çünkü. İnatla bütün bu uzmanlarla birlikte projeleri tamamlamaya çalışıyoruz. Bu direncimizin bir yere doğru gideceğinden eminiz.

Yeşim Kartaler: Tüm uzmanlık alanları bir müze projesi sürecinde mutlaka yer almalı. Proje bu şekilde yürütüldüğünde bugüne kadar alışılmış olan formatlarının çok ötesinde bir hikâye ve tasarım çıkıyor. Ayrıca müzeciliğin

mutfağı da diyebileceğimiz, mekânın iklimlendirilmesi, obje ve ziyaretçi güvenliği, koruma kriterleri, özel aydınlatma çalışmaları, koleksiyona özel depolama sistemleri, ölçüler, ölçekler gibi konular da tasarımın bütünü içinde ele alıyor, gerektiğinde her biri için ayrı uzmanlarla çalışıyoruz. Elbette henüz bütçeler tüm bu uzmanlıkların bir arada çalıştığına olması gerektiği kadar kârlı değil, ancak zamanla bunun anlaşılacağını ve değişeceğini umuyoruz. Başka türlü kendi çitımızı yükseltmeyiz.

Bütçelere gelmeden önce ihalelere geri dönmek istiyorum, projelerin alınma aşamasına. Kültür Bakanlığı nezdinde konuşursak, bir ilan çıkıyor ve ihale mi açılıyor? Tüm bu işi yapan uzmanlar, şirketler, belirtilen kriterlere uygun bir ihale dosyası mı hazırlıyor?

Yeşim Kartaler: Herhangi bir kamu kurumu, Bakanlıklar veya Belediyeler bir müze veya süreli sergi projesini yaptırmak istediğinde belli hukuki süreçleri takip ediyorlar. İlan herkese açık bir veritabanı sisteminde yayınlanıyor. Siz isterseniz başvuru yapabiliyorsunuz. Özel koleksiyonerler ise genellikle yaptığımız işlere referansla internet sitemiz üzerinden bize ulaşıyorlar. Daha önce birlikte çalıştığımız uzmanlar ve ekipler de tekrar çalışmak üzere bize iş siparişi edebiliyorlar. Dediğim gibi genellikle internet sitesi veya referans üzerinden bize ulaşıyor. Zaman zaman da bir müzeyi binası dahil tasarlamak üzere alan mimari ekiplerle de sergileme tasarımı işleri için birlikte çalışabiliyoruz.

Peki ne kadar sıklıkta müze açılıyor?

Deniz Koç: Şu anda Bakanlık bütün müzelerini yeniliyor. Yeni müze açmıyor gibi görünüyor ama aslında hepsi yeniden açılıyor. Çünkü yeni binalar yapılıyor.

Ek binalar mı?

Deniz Koç: Hayır, tamamen sıfırdan.

Yeşim Kartaler: Örneğin Adıyaman Müzesi için yeni bir arazi tahsis edildi ve yeni müze orası için tasarlandı. Artık eserlerin küçük mekânlarda sıkışık bir şekilde sergilenmesi ya da yer azlığından depolarda bekletilmesi söz konusu değil. Kültür Bakanlığı yenilediği müzeleri yeni teknolojilerle donatarak, çevre dostu ve sergileme tasarımında daha fazla objenin görülebildiği şekilde gerçekleştiriyor.

Deniz Koç: Bütün arkeoloji müzeleri bu şekilde yenilenecek.

Eski binalar ne olacak?

Deniz Koç: Kapatılıyor onlar. Büyük olasılıkla başka bir şeye dönüştürülecek. Çünkü eski müze binalarında modern sergileme sistemleriyle, koruma yöntemleriyle hiçbir şey yapma ihtimalimiz yok. Sergilemeler zamanında özveri ile yapılmış, yıllarca doğru yanlış, bunlar üzerinde günlerce konuşmamız gereken konular aslında, bugüne gelmiş. Şimdi binalar yenileniyor. İçerikler zenginleştiriliyor. Koleksiyon da bu arada elden geçirilmiş oluyor. Konservasyonu yapılıyor. Depolar mümkün olduğu kadar sergiye dahil ediliyor. Çok iyi laboratuvarlar kuruluyor mesela bir taraftan da.

Yeşim Kartaler: Örneğin Şanlıurfa'da çok büyük ölçekte bir müze yapıldı. Gaziantep'teki Zeugma Müzesi şehri bir turizm destinasyonu haline getirdi. Bir süre sonra Adıyaman'da, içinde konservasyon laboratuvarından eğitim atölyelerine kadar geniş kapsamlı alanların ayrıldığı bir müze yapılacak.

Peki, nasıl ilerliyor bir müze projesi hazırlama ve teslim etme süreci?

Deniz Koç: Onu tam anlatalım istersen. Bize müze siparişi geliyor. Teşhir-tanzim projesini alıyoruz. Önce koleksiyonunu istiyoruz. Varolan koleksiyon listelerini alıp ön bir tarama yapıyoruz, sonra hemen mekâna gidiyoruz, orada çalışmaya başlıyoruz. Depolar dahil eserleri tek tek gözden geçiriyoruz, her eser fişini inceliyoruz. Müze'nin envanterini de ölçüleri ve dekupe edilmiş fotoğraflı listeleriyle hazırlıyoruz.

Yeni binanın çizimi veya çizilmiş ise incelemesi aşaması bir taraftan sürüyor. Mekânın matematiğini ziyaretçi açısından çözmeye çalışıyoruz. Temaya hiç girmeden, binanın genel yerleşim planını çıkarıyoruz. Envanterle mekânı bir araya getirdikten sonra artık senaryoyu yazmaya başlıyoruz. Senaryo yazmak için de bir tarihi araştırma yapmak zorunda kalıyoruz. Danışmanımız mutlaka oluyor. Araştırmaların sonunda bir senaryo çıkıyor ve o senaryo Bakanlık'la tartışılıyor. Senaryo tamamsa, biz artık senaryoyu mekânda nasıl vücuda getiririz diye sergileme tasarımına başlıyoruz. Sergileme tasarımında da artık çok fazla interaktif sistemler ve ziyaretçiyle etkileşimli pano sistemleri, videolar, animasyonlar, dokunmatik ekranlar, şaşırtıcı enstalasyonlar vs. kullanmak istedikleri için de aslında her bir mekân tek başına bir geçici sergi tasarımı gibi yapılıyor, hiçbir mekânda standart gidilmiyor. Yani bir vitrin sistemi tasarlayıp, bir pano sistemi tasarlayıp onu bütün mekânlara uygulamıyoruz. Her eser özel bir yaklaşımla inceleniyor. Koleksiyonu tek tek çalışmış oluyoruz. Diğer tarafta da metinleri yazmaya başlıyoruz. Müze ve ana pano metinleri, etiketler net olarak baskıya hazır teslim ettiğimiz şeyler grafik tasarımda. Filmler, enstalasyonlar, animasyonlar ve diğer etkileşimli ve dokunmatik sistemler için teslim aşamasında sadece şunu veriyoruz; genel sergileme ünitesi olarak tasarımının dışında, içerik olarak, çalışma prensibi, hangi temaların orada yer alacağı, o temaların birbiriyle nasıl etkileşeceği, istatistiki bilgi çalışılacaksa içinde o istatistiki bilgilerin verileri. Kullanılacak imajların referans imajları veriliyor, çünkü bizim proje bütçelerimiz orijinal belge ve görsel temin etmek için yeterli olmadığı için prodüksiyon aşamasında yeniden çalışılmak üzere teslim ediliyor. Telif konuları ise bizim yönlendirmelerimizle müşteri tarafından çözülüyor.

O zaman siz sadece içeriği oluşturuyorsunuz, prodüksiyonu örneğin Bakanlık işi ise kendileri yapıyor?

Deniz Koç: Prodüksiyon ayrı bir ihale konusu.

Peki, bunu da beraber aynı ekip yapsa, mesela sizin prodüksiyon ekibiniz de olsa...

Yeşim Kartaler: Biz prodüksiyon için tüm detayları teslim etmiş oluyoruz. Uygulamayı yapan ekipler belli olduğunda zaten bizimle temasa geçiyorlar. O aşamada da danışmanlık yapmayı sürdürüyoruz. Proje esas alınıyor, zaman zaman bütçesel ve belli kısıtlar nedeniyle revizyon yapılmak istendiğindeyse birlikte tartışıyoruz.

Deniz Koç: İki ayrı ihaleler. Yani şöyle, biz bir uygulama projesini bitirdiğimizde müze logosu ve işletme prensipleri dahil tümüyle kâğıt üzerinde hazırlanmış oluyor. Yapım ihalesini alan firmaya uygulama süresince danışmanlık yapıyoruz. Kendi yapmadığımız işlerin yapım ihalesine de girebiliyoruz. Sonuçta resmi ihale prosedürleri neyse bu adım adım işliyor. Yapım süreçlerinde film, animasyon, enstalasyon prodüksiyonları yaptığımız işler de oluyor. Bir de her projemizin bir kitabını yapıyoruz. Teslim ettiğimizde müşteri için de güzel bir sürpriz oluyor. Son ürünü kendimiz de derli toplu görmek istiyoruz. Bir de yapım aşaması sürprizli bir süreç. Bizim projeksiyon ile tek mekânda 3 ayrı açı ile kurguladığımız ve senaryosunu yazdığımız içerik aşama aşama değişebiliyor. Önce tek bir yüzeye yansıtılın oluyor, sonra bunu bir ekrana atsak olur mu?'ya gidiyor. O zaman o mekân bitiyor bizim için, başka bir şey oluyor.

Ziyaretçi olarak gittiğimde, bu müzeyi kim yapmış dediğimde, ne kadar şeffaf bilgi göreceğim?

Deniz Koç: Biz künyeyi bu şekilde, müze yapım künyesini, grafik tasarımların içerisinde veriyoruz. Ben şu ana kadar hiçbir Kültür Bakanlığı müzesinde geçici sergiler dışında bir serginin ya da müzenin yapım künyesini görmedim. Genellikle basın ilgisini de müze binasını yapan mimar çekiyor. Bilemiyoruz. Biz işlerimizi tanıtan filmlerimizi Bakanlık ve firma logomuzla yapıyoruz, kendilerine de veriyoruz. Müze müdürlükleri binalarında kimi zaman devam eden projeleri tanıtan panolar hazırlıyor ve bu panolarda firmaların logoları yer alıyor. Bizimki de kullanılıyor. Eminim Bakanlık tarafında işi yapan firmanın isminin anılması hiçbir sorun oluşturmaz, ama konu bu değil zaten anladığım kadarıyla. Müzede künye kullanmak adetten değil. Yeni müzelerde ne olur bilemiyorum.

Bu arada projelerin teslim süresi ne kadar?

Deniz Koç: Süreler biraz kısa ilan ediliyor. Mesela bir projenin bütün süresi 6 ayla sınırlanabiliyor.

Bütçeleri biraz konuşmak istiyorum, tabii konuşabileceğimiz şekliyle. Bu işlerin piyasası var mı? Bütçeleri nasıl belirliyorsunuz?

Deniz Koç: Mesele biraz şuna gelip tıkanıyor, müzeyi kim kurar? Bu sorunun cevabı şu anda hâlâ maalesef bizim ülkemizde müteahhitler ve mimarlar yapar diye cevaplanıyor. Dolayısıyla bir mimarlık ofisi olsaydık biz, yani Yeşim de ben de mimar olsaydık, ihalede en düşük bütçeyi vererek işi alabilirdik. Bilemiyorum belki de almayı tercih etmezdik.

Çünkü nasıl biz senaryoyu yazıyoruz, metinleri yazıyoruz, enstalasyonları çiziyoruz, grafik tasarımları yönetiyoruz, mimari tasarımı da kurguluyoruz. Bu bizim kendi deneyimimizle, eğitimimizle, bilgimizle yapabildiğimiz bir şey. Mekânı bir mimar ile birlikte tasarlıyoruz. Sergileme ünitelerini de. Dolayısıyla baştan beri saydığımız işler paketten çıkarılır ve uzmanlık dahilinde değil de mekânın içini doldurmak için yapılırsa, müzeyi kağıt üzerinde çizer ve bu rakamlara inebilirsiniz. Müzeleri içerik ve tasarım olmadan çizen mimarlık ofisleri var. Biz bunu tercih etmiyoruz.

Yeşim Kartaler: Müzeyi kim yapar çok güzel bir soru. Çünkü biz de zaman zaman birlikte çalıştığımız mimar arkadaşlarımızla da bunu tartışıyoruz. Ancak birlikte bir projeyi tamamladıktan sonra senaryo ve sergi tasarımı olmadan gerçek bir müze yapılamadığını anlıyorlar. Öteki türlü mekân ve vitrinlerden oluşan bir yığına dönüşüyor. Hikâye, senaryo ve deneyim olmadan ziyaretçiyi odağına alan bir müze yapılamaz. Aslolan budur, şimdiye kadar sadece vitrin yapımı odaklı yaklaşılan müzecilikte bir kırılma gerçekleşmesi için var gücümüzle çalışıyoruz. Müze yapımı için belirlenen bütçelerin bu kadar düşük olmasının nedeni de işin bütünü için gerekli uzmanlıkların gözardı ediliyor olması. Müzeciliğin bir meslek olarak öneminin

kavranması ve disiplinlerarası bir çalışmanın devrede tutulması gerekiyor. Vitrinleme ile uluslararası standartlarda bir müze yapmak arasındaki fiyat farkı elbette bizim bütçelerimize de yansıyor.

Deniz Koç: Bunun çözümü çok kolay. Müze yapımı için gerekli olan uzmanlıkları kalem kalem yazıp karşılıklarına da hak edişlerini yazdığı anda başka bir bütçe çıkıyor ortaya. Ama müze yapımı, mimar vitrinleri çizer ve teslim eder şeklinde okunduğu zaman başka bütçe çıkıyor. Mimar ile çalışma prensipleri de önemli. Örneğin mimarın aydınlatma tasarımını yapmasını istemiyoruz, bu işi aydınlatma tasarımcısı mimar, küratör ve koruma uzmanı ile birlikte yapıyoruz. Sergileme tasarımı sırasında aydınlatma temel kararlarını zaten veriyoruz. Sonrası ayrı bir uzmanlığın devrede olmasını gerektiriyor.

Son olarak, Kültür Bakanlığı'nın müzeciliğe bakışı hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Deniz Koç: Açık söyleyebileceğimiz bir şey, Kültür Bakanlığı'nın şu anda çok iyi bir müze kadrosu var. Müzeler Müdürlüğü'nde işi takip eden, yöneten, özellikle işin başındaki yöneticiler, hem eğitimleri hem dünya bilgi görgüleri, o standartları içselleştirmiş olma halleri. Bir mekânı biz masaya yatırdığımızda, giriş-çıkışlarını böyle çözdük, güvenlik kapılarını buraya koyduk, buradan merdiveni çıkardık, şuradan indirdik, nedeni şu, şuraya şöyle bir pano sistemi koymadık vs. diye anlatmaya başladığımızda, muhattaplarımız zaten konularına çok hakim olduğu için bizim gözümüzden kaçan bir detay onlardan kaçmıyor. Önlerinde bu şekilde çalışılmış yüzlerce proje var, hemen hemen her ay mutlaka dünyada bir yere gidip çok detaylı müze ziyaretleri yapıyorlar. Uluslararası deneyim önemli. Meslek içi eğitimi çok ciddiye almış durumdadır. Bu işi çok hızlandırıyor. Bizi anladığını düşündüğümüz çok rahat edilen bir ekip.

Yeşim Kartaler: Kültür Bakanlığı için de müze senaryosu artık çok önemli. Hatta ilk proje sunumuna gittiğimizde mimari detayları konuşacağımızı düşünürken içeriklerin konuşulmak istenmesine gerçekten çok sevindik. Yeni

müzecilik anlayışı ve müze teknolojilerini senaryolara dahil etmemizi talep ediyorlar. Kültür Bakanlığı Müzeleri de artık uluslararası müze haritasına dahil oldu. Zaten çok zengin bir koleksiyona sahibiz, ilgi çekici bir senaryo ve iyi bir sergileme tasarımı ile bizim müzelerimiz de parlamaya başlıyor.